

Koliko religija može da stane u jednu knjigu? Povodom priručnika *Religije sveta*, ur. Kristofer Partridž, Mladinska knjiga, Beograd, 2009.

U izdanju Mladinske knjige - Beograd, prošle godine je objavljen prevod trećeg izdanja priručnika *Religije sveta*, koji je uredio Kristofer Partridž. Imajući u vidu da je prvo englesko izdanje knjige svetlost dana ugledalo 1982. godine, treće izdanje, objavljeno u Engleskoj 2005. godine, značajno je dopunjeno, prerađeno i restrukturisano kako bi bilo usklađeno sa savremenim tokovima u istraživanjima religija i religioznosti.

Urednik knjige, Kristofer Partridž, je profesor savremene religije na Univerzitetu u Česteru (Engleska) i dobro je poznat ovdašnjoj naučnoj javnosti (*Enciklopedija novih religija, UFO Religions, Mysticism East and West...*). Poput *Enciklopedije novih religija*, Partridž je i u ovom uredničkom dostignuću uspeo da poveže saradnike različitih profila i disciplinarnog zaleđa, koji, pritom, predstavljaju vrhunske poznavaoce tema kojima se priručnik bavi. Autori dolaze iz oblasti religijskih studija, istorije religije, antropologije, sociologije, ali i različitih teoloških studija i verskih i filozofskih škola, a među "najzvučnijim" saradničkim imenima svakako su Džordž Krisides i Malkom Hamilton ili Andreas Grinšlos i Mikael Rotštajn.

Sam priručnik sastoji se iz četrnaest delova koji predstavljaju posebne tematske celine, a njihov najveći deo predstavlja svojevrsnu tipologiju religija. Tako, u *Religijama sveta*, prvo poglavlje posvećeno je problemima proučavanja religije, potom sledi poglavlje koje se bavi drevnim religijama, zatim domorodačkim religijama a slede poglavlja o hinduizmu, džainizmu, budizmu, sikizmu, zoroastrizmu, judaizmu, hrišćanstvu, islamu, religijama istočne Azije, bahaizmu i, konačno, poglavlje koje se bavi religijom u "današnjem" svetu. Poglavlja koja se bave pojedinačnim religijama, koncipirana su tako da se u njima razmatraju sledeće teme: istorijski pregled, sveti spisi ili verske knjige, glavna verovanja, najznačajnije verske prakse i svetkovine, porodica i društvo i savremeni tokovi.

U poglavlju posvećenom "razumevanju religije" predstavljene su, pored ostalog, kratke studije koje se bave samim pojmom "religija", zatim fenomenologijom i proučavanjem religije, antropologijom religije, sociologijom religije, psihologijom religije i kritičkom teorijom i proučavanjem religije. U delu koji se bavi "drevnim religijama" predstavljene su religije Asteka i Inka, drevnog Bliskog istoka, starog Egipta, stare Grčke i Rima, religija Kelta, Skandinavije i stepskih nomada, među kojima se pominje i religija Slovena i baltičke religije. Što se domorodačkih religijskih tradicija tiče, u posebnoj poglavlju predstavljene su studije čije su teme domorodačke religije u Aziji, Australiji, Melaneziji, Južnoj i Severnoj Americi, zatim religija Eskima, nordijski šamanizam, afričke domorodačke religije i posebno religija Bangve i Zulu. Poslednje poglavlje koje se bavi religijom u savremenom svetu donosi interesantne i

aktuelne teme kao što su pojava i razvoj alternativnih religija, uticaj postmodernizma na religijsku misao, sekularizacija i sakralizacija, uticaj globalizacionih procesa na religiju ili odnos religije i politike. *Religije sveta* imaju i pojmovnik, koji je od strane urednika skromno nazvan "podsetnikom" ali, u stvari, predstavlja dragoceni rečnik značajnih religijskih pojmova.

Novinu u ovom priručniku predstavljaju i poglavlja koja su pisali "insajderi", obični vernici, čija svedočanstva o ličnom iskustvu unutar jedne verske zajednice treba dodatno da doprinesu doživljaju religijskih tradicija čitaocu, bilo da se radi o laiku ili istraživaču. Priručnik je izuzetno bogato opremljen fotografijama, shematskim prikazima, dijagramima i kartama a mnoštvo različitih pristupa, lična svedočanstva, izbor tema i pitanja na kojima je poseban akcenat, čine ovaj priručnik izuzetno "živim", kao što je i religija "živ" fenomen u stalnoj interakciji sa svojim konzumentima i oponentima, odnosno društvenim i prirodnim okruženjem.

Stiče se utisak da najkvalitetniji deo priručnika čine tekstovi koji se bave pojedinačnim religijskim tradicijama. Na prvi pogled je jasno da se urednik opredelio da predstavi najbrojnije ili, takozvane, "velike" religije uz nekoliko izuzetaka koje čine religije koje su u značajnoj meri uticale na druge verske tradicije, kao što je to, na primer, zoroastrizam. Poseban kvalitet predstavlja činjenica da su priloge o religijskim tradicijama precizni, pouzdani i zasnovani na najnovijim istraživanjima, a potencirani su bitni aspekti učenja i praksi i aktuelna pitanja kao što je odnos prema porodici ili društvu, uopšte. Urednik je, takođe, uočio značaj domorodačkih religija čiji se broj procenjuje na preko 10000 u današnjem svetu, te im je, sasvim opravdano, posvetio posebno poglavlje.

Međutim, iako se mora imati u vidu da se radi o priručniku koji je namenjen širokim čitalačkim krugovima, odnosno, svima onima koji iz bilo kog motiva žele da imaju osnovne informacije o pojedinim religijskim tradicijama ili proučavanju religija, treba pomenuti da upravo činjenica da se probalo širokim krugom tema i velikim brojem informacija obratiti što većem broju potencijalnih korisnika priručnika, predstavlja i njegov najveći nedostatak.

Naime, veoma je teško otrgnuti se utisku da pojedine tematske celine, naročito poglavlja koja se bave proučavanjem religije, drevnim religijama i savremenim trenutkom religija u svetu predstavljaju pre naznake u kojim pravcima treba usmeriti dalja interesovanja nego kompletan izvor informacija. Iako su uočeni i predstavljeni najznačajniji pravci u pristupu religijskim problemima, i odlično formulisana značajna pitanja u bavljenju pomenutom problematikom, priloge o antropologiji, sociologiji ili psihologiji religije, na primer, zahtevali bi značajne razrade kako bi mogli da budu uvaženi kao relevantan izvor za nekoga ko namerava da se bavi proučavanjem religije.

Isto tako, čini se da poglavlje o drevnim religijama može da predstavlja konceptijski problem, koji i tako vrsan poznavalac religija i iskusan urednik

više zbornika radova, priručnika i enciklopedija, kao što je Kristofer Partridž teško može da reši. Čak i u enciklopedijama koje se bave samo drevnim ili samo živim religijama, često usled nedostatka prostora izostanu i bitni podaci o pojedinim pojmovima. Kada u jednom izdanju probate da objedinite podatke iz ove dve oblasti, onda opseg tumačenja pojedinačnih problema, gotovo neizbežno, postane značajan ograničavajući faktor. Iako su pojedini prilozi o drevnim religijama veoma koncizni i informativni, o drugima, kao što je, na primer, religija Slovena ili baltičke religije, postoje samo površni podaci.

Ne treba, ipak, zaboraviti koji je razlog pomenutim problemima koncepcijske prirode. *Religije sveta* su, kako je već pomenuto, pre svega naučno-popularno štivo, namenjeno širokom krugu osoba koje žele da dobiju preciznu i proverenu informaciju o najvažnijim pitanjima i problemima religija i religioznosti. U tom smislu, ovaj priručnik je jedan od ponajboljih koji su se pojavili na srpskom jeziku. Kvalitetan izbor tematskih celina, ali i autora i saradnika koji su na ovom projektu učestvovali, rezultovao je priručnikom koji u pojedinim svojim delovima donosi studije koje su od značaja ne samo za informisanje laičke javnosti, već i za sve istraživače koji svoje napore ulažu u proučavanje religije.

Danijel Sinani

**Naumović, Slobodan. 2009. Upotreba tradicije. Beograd:
Institut za filozofiju i društvenu teoriju, IP "Filip Višnjić" a.d., 330 str.**

Delo o kome je ovde reč, predstavlja rezultat dugogodišnjeg istraživanja i promišljanja značenja, značaja i upotrebe tradicije u savremenom političkom diskursu, sa posebnim akcentom na domaćem političkom kontekstu. "Upotreba tradicije" predstavlja prilagođen i skraćen tekst doktorske disertacije "Neotradicionalističke ideje u političkom i javnom životu Srbije na kraju dvadesetog veka", koju je S. Naumović odbrano 2008. godine, na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Autoru je za datu knjigu dodeljena nagrada Odeljenja za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu – "Dušan Bandić", za najbolje delo iz oblasti etnologije/antropologije objavljeno u 2009. godini.

Između korica ove sažeto i jasno naslovljene knjige, sadržana je složena, istorijski kontekstualizovana, teorijski potkrepljena i, u metodološkom smislu, veoma oprezna analiza *neotradicionalističke* ideologije, koja, prema S. Naumoviću, predstavlja najočiglednije obeležje srpske političke/javne retorike krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina XX veka. Knjiga je podeljena na nekoliko glavnih, eksplicitno naslovljenih poglavlja: Ka razumevanju logike retradicionalizacije političkog i javnog života u Srbiji; Ključni simbol: upotreba seljaka i seljačke kulture u političkoj komunikaciji u Srbiji; Politička